A.A.Th. MOUNIER

INHULDIGINGSREDE BESTEMD OM UITGESPROKEN TE WORDEN DE 19 FEBRUARIJ 1855

XXIII:-
160

OpCARD

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wiemans auteh. *Lith. Gemis Batavia 1855.* *en C. Breijeman.*

Monument voor wijlen Z. Exc. den Gen.l Majr titr A.V. Michiels
en van hen die sedert 1816 voor en in Nederlandsch Indië gesneuveld zijn
Onthuld te Batavia, den 19 Feb. 1855.

Wermare auth. Lith. Gerits Batavia 1855. ten. c. Zuiderman.

Monument voor wijlen Z. Exc. den Gen.l Majr titr A.V. Michiels
en van hen die sedert 1816 voor en in Nederlandsch Indië gesneuveld zijn
Onthuld te Batavia, den 19 Feb. 1855.

BESTEM

PL

HET GE

TER N

VAN
NE

Ten voor

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII, 160

INHULDIGINGSREDE

BESTEMD OM UITGESPROKEN TE WORDEN DEN 19 FEBRUARIJ 1855

BIJ DE

PLEGTIGE ONTHULLING

VAN

HET GEDENKTEEKEN OP HET WATERLOOPLEIN TE BATAVIA,

OPGERIGT

TER NAGEDACHTENIS VAN DEN GENERAAL-MAJOOR TITULAIR

A. V. MICHIELS,

EN

VAN ALLEN DIE SEDERT HET JAAR 1816 IN EN VOOR NEDERLANDSCH-INDIE, ROEMRIJK ZIJN GESNEUVELD,

MET

AANTEEKENINGEN EN EENE PLAAT

DOOR

A. A. Th. MOUNIER,
LID DER KOMMISSIE, BELAST MET DE OPRIGTING VAN VOORMELD GEDENKTEEKEN.

Ten voordeele van het Parapattan Weezengesticht.

BATAVIA,
TER LANDS-DRUKKERIJ.
1855.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.

Item id : 1010231255

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 1 Maret 2012
No. Induk : 19642/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID : 0010-44009160
Beli / Hadiah : Ex. Museum

INHULDIGINGSREDE.

Groote daden, uitblinkende door heldenmoed en krijgsbeleid, of schitterende door staatsburgerlijke deugden en verdiensten, of door deze beide met den lauwerkrans der eere versierd, hebben geen marmeren praalgesticht of metalen eerzuil van tijdgenoot of nakomeling noodig om in het geheugen van het verste nageslacht te blijven geprent.

Hoe verder de tijdstroom die daden terugdringt naar het graauw verleden, des te indrukwekkender komen zij uit op dien donkeren achtergrond der vervlogene eeuwen.

Nogtans is die hulde van tijdgenoot of nakomeling een dure pligt. Overbodig moge zij wezen tot vermeerdering van den roem van hen, wien zij wordt toegebragt; als dankbare eerbetooning der nakomelingschap is elk praalgesticht eene zuil der eere en der erkentelijkheid beide. (Aant. 1.)

Zoo begreep het de Kommissie, (Aant. 2) welke zich, in den jare 1849, na het eervol sneuvelen van den Generaal-Majoor Andreas Victor Michiels vereenigde, tot het oprigten van een waardig en duurzaam gedenkteeken ter zijner gedachtenis en van allen, die sedert de vestiging van het Koninklijk Nederlandsch gezag *in* en *vóór Indië*, roemrijk zijn gesneuveld. De taak, welke zij op zich nam, had hare be-

zwaren en kon, hoe onverwacht overigens, hare teleurstellingen hebben.

In vele opzigten is hare verwachting niet beschaamd. Hare roepstem vond weêrklank in de harten van zoo velen, die krijgsmansdeugden en staatsburgerlijke verdiensten op prijs weten te stellen. (Aant. 3.)

Hare pogingen werden krachtig gesteund door de hooge Regering van deze gewesten, en dank zij Haar toegebragt, dat Zij ook nu weder heeft getoond, dat Zij haren getrouwen dienaren gaarne een blijk harer hoogschatting geeft. (Aant. 4.)

Hare verrigtingen werden, door veler medewerking, met een gunstig gevolg bekroond, zoodat het haar mogt gelukken de oprigting van een waardig en tevens eenvoudig gedenkteeken te bewerkstelligen. (Aant. 5.)

Als lid dier Kommissie (Aant. 6) viel mij de vereerende taak te beurt, welke ik nu vervul,

en welke, met schroom op mij genomen, mij voor deze aanzienlijke schare schier onuitvoerbaar zoude toeschijnen, indien ik mij niet gesteund en gesterkt voelde door mijne begeerte, om ook mijn deel van hulde te brengen aan hen, wier roemrijke daden zoo luide spreken in hare vreedzame gevolgen, in den bloei en de welvaart dier landen, waar thans het ploegijzer des landbouwers de, met het bloed der dapperen besproeide, akkers doorklieft.

Eervolle, maar moeijelijke taak inderdaad, dáár, wáár zooveel heldenfeiten zich verdringen, en waar, bij langgerekte opsomming, de mond niettemin te kort schiet in het vermelden. *Achttien honderd een-en-twintig*, en de overwinning van *Palembang* . . . . *achttien honderd twee-en-twintig*, en die op *Borneo's Westkust* . . . . *achttien honderd vier-en-twintig*, en die op *Boelecomba*, zijn slechts de voorloopsters geweest van dien vijfjarigen Javaschen oorlog, waarin zoo velen zich roem hebben verworven, terwijl, gedurende dit tijd-

perk, bij *Matam* Neêrlands zeeleeuw den Borneoot zijne kracht zwaar deed gevoelen. Hoe vele dapperen hebben ook later in *achttien honderd twee-en-dertig* bij het dempen van het Krawangsche oproer, of in *achttien honderd vier-en-dertig*, tijdens de expeditie naar de *Lampongs*, die overwinningen betaald met den prijs van hun leven!

Na een tijdverloop van betrekkelijke rust breekt het jaar *achttien honderd zeven-en-dertig* aan, en de inneming van *Bonjol* hecht een nieuwen lauwerkrans aan den roem van *Nederland*, wiens rijkbeladene kielen, tegen zeeroof beveiligd, den oceaan rustig doorklieven.

Eindelijk .... want alles te vermelden is schier onmogelijk, volgt, na de Balische expeditien in 1846 en 1848, in den jare *achttien honderd negen-en-veertig*, als bij tooverslag, het ééne heldenfeit het andere op: de tuchtiging der weêrspannige vorsten van *Balie;* de bestorming van *Djaga-Aga;* de afwering

van den nachtelijken aanval op *Kasoemba*, welke een onschatbaar offer heeft gevergd. — Sluit zich hier de reeks van overwinningen? Als om te verhoeden dat het nu opgerigt gedenkteeken als eindpaal van den roem van Neêrlands land- en zeemagt in deze gewesten worde beschouwd, staan *Palembang* en *Montrado* dáár, ten bewijze dat, ten allen tijde, *Neêrland* trouwloosheid weet te straffen en geen overmagt behoeft te vreezen.

Hoe vele daden van moed en beleid staan den tijdgenoot voor den geest! Bij dit gedenkteeken herdenkt menigeen eenen vriend, wiens krijgsdeugden niet door de faam tot verre landen werden overgebragt, en waarvan het nageslacht welligt nimmer zal gewagen. Dit heeft voorzeker zijne waarde. Nogtans de volle waardering van de hooge beteekenis van gedenkteekenen, als deze, kan slechts dan plaats grijpen, wanneer de herdachte gebeurtenissen gelegenheid hebben gehad, om zich, in hare

heilzame gevolgen, te ontwikkelen en de schoone vruchten van zoo vele schitterende daden hare geheele volheid hebben erlangd.

GIJ ALLEN, DIE HIER TEGENWOORDIG ZIJT,

GEËERBIEDIGD OPPERHOOFD DEZER GEWESTEN!

GIJ, DIE DOOR STAATKUNDIGE WETENSCHAP EN MAATSCHAPPELIJKE DEUGDEN UITMUNT!

GIJ ALLEN, VAN ELKEN RANG EN STAAT!

GIJ VOORAL, VERDEDIGERS DES VADERLANDS, WAARONDER ZOO VELEN, DIE KRIJGSROEM BIJ EIGEN ERVARING KENNEN!

Gij allen brengt gaarne uwe hulde aan de nagedachtenis der sedert 1816 *in* en *voor Indië* roemrijk gesneuvelden, en, bij de vreugde over de welverdiende hoogschatting zijner

vroegere wapenbroeders, vergeet menig krijgsman, wien welverdiende onderscheiding te beurt viel, zijnen eigenen roem.

Nogtans, waar het zulke daden geldt, welke in schier aller geheugen zijn, daar het eerste wapenfeit, bij dit gedenkteeken herdacht, nog lange niet door de helfte eener eeuw van ons is gescheiden, dáár mogen de daden van hen niet worden vergeten, die in datzelfde tijdperk zich met roem hebben overladen.

Velen van dezen zijn wel niet op het slagveld gevallen, ofschoon aldaar meermalen met wonden overdekt, of het moordend lood en staal ontkomen, trots den moed, die hen aan 's vijands slagen blootstelde. Zullen wij het stilzwijgen bewaren over die moedige en beleidvolle krijgers, die, na eenen roemrijken levensloop, met kalmte, in hunne vreedzame woning, eenen dood zagen naderen, welken zij zoo dikwijls hadden getrotseerd te midden van het gekletter der wapenen? Zullen wij

hen met stilzwijgen voorbijgaan, die, na vele schitterende daden, thans eene welverdiende ruste genieten: of hen, die ook thans nog hunne krachten aan het heil des Vaderlands wijden, en met waardigheden en eere zijn bekroond? De zich wijduitstrekkende faam heeft de namen van velen hunner te verre verspreid, dan dat ze hier zouden moeten worden herhaald. — Ééne enkele hulde zij nogtans alhier gebragt; eene hulde den geesten van hen, die hier worden herdacht, voorzeker welgevallig! De naam van eenen De Kock is het eigendom der geschiedenis, en heeft regt op de eerbiedige hulde der verste nakomelingschap. (Aant. 7.)

Zóó sluiten wij anderer roem niet uit, (Aant. 8) dáár, waar wij eene regtmatige hulde brengen aan hunne gesneuvelde wapenbroeders. — De naam van één hunner prijkt op het gedenkteeken, hun ter eere opgerigt, en waar het moed, beleid, trouw en schran-

derheid van doorzigt geldt, is de naam van MICHIELS waardig eene eerste plaats te bekleeden.

Wie volgt hem in zijne roemrijke loopbaan? (Aant. 9.) Op een-en-twintig-jarigen leeftijd in deze gewesten gekomen, maakt hij in het jaar 1818 als kapitein den veldtogt van *Cheribon* mede. Tot hoofdofficier bevorderd, onderscheidt hij zich in den Javaschen oorlog, terwijl in één jaar het vijandelijk lood hem tweemalen treft. Door vermoeijenis en wonden uitgeput, verlaat hij het slagveld om, bij terugkeer van genoegzame krachten, te spoeden daar, waar pligt hem wenkt en roem hem wacht. *Java's* worstelstrijd heeft naauwelijks een einde genomen, of *Sumatra's Westkust* is, in het volgende jaar, getuige zijner wapenfeiten. – Wederom één jaar en de muiteling in *Krawang* voelt de scherpte zijns zwaards.

Later brengt de berenning van *Bonjol*,

met zege bekroond, den Militairen Bevelhebber van *Sumatra's W'estkust* nieuwe lauweren en waardigheden. — Dáár staat hij eindelijk als Civiel en Militair Gouverneur dier kust, met ijzeren wil en soms overmoedig gezag, alles wat zijne staatkundige overtuiging tegenstaat uit den weg ruimende, en meer dan éene gelegenheid hebbende om zijne, aan vermetelheid grenzende, dapperheid ten toon te spreiden? — getuige de bemagtiging der *XIII Kotta's*, de overmeestering van *Singkel*, het dempen van Batipo's opstand.

En nog had deze tuchtiging den Sumatraan geen genoegzamen schrik aangejaagd. Vier jaren later verstout hij zich weder den Hollandschen leeuw te tarten.

Andermaal klinkt de oproerkreet en wórden onze grenzen op *Sumatra* van alle kanten bestookt en bedreigd. — Michiels verschijnt met zijne dapperen. Het oorlogsgeschrei des vijands wordt door Neêrlands oorlogsdonder tot zwijgen gebragt, en weldra kon-

digt het angstgeschrei der vlugtenden alomme aan, dat Neêrlands dapperen eene nieuwe overwinning hebben behaald.

Later volgde wederom de zege Neêrlands vanen, onder de aanvoering van MICHIELS, Opperbevelhebber der derde Balische expeditie, ook toen, na menige overwinning, bij de afwering van den nachtelijken aanval op *Kasoemba*, het vijandelijke lood, door eene doodelijke wonde, den krijgsheld velde, die zoo menig heldenfeit had verrigt. (Aant. 10.)

Met zijnen onbegrensden moed paarde MICHIELS een krijgsbeleid, dat niet weinig bijdroeg tot het vertrouwen der troepen; eene naauwkeurige kennis van de zeden en gebruiken der onderscheidene Indische vorsten, in tijden van oorlog zoowel als van vrede, en eene schranderheid van doorzigt, welke hem als burgerlijk gezagvoerder op *Sumatra*, het gezag des Konings met krachtigen wil deed handhaven. Rust en welvaart heerschten alras

op *Sumatra's Westkust*, terwijl de schoone vruchten des vredes door dat eiland en het moederland, bij toeneming, worden geplukt. (Aant. 11.)

Teregt staat zijn naam dan ook vermeld op dit gedenkteeken, opgerigt voor de dapperen die vielen, waarvan velen zijne aanvoerders waren, terwijl de meesten hunner door hem aangevoerd werden op het veld van eer.

Hoevelen onder dezen, wier naam schier onbekend is, en wier meldenswaardige daden slechts door enkelen zijn gekend en naar waarde kunnen worden geschat!

Menigeen der hier aanwezigen herdenkt welligt, ter dezer plaatse, in den gesneuvelden wapenbroeder eenen dierbaren vriend, die lief en leed, ontbeering zoowel als genieting, vreugde en lijden broederlijk met hem deelde. — Hoevele zonen, door de krijgsdeugden hunner vaderen aangevuurd, om hun

voetspoor waardig te volgen, herinneren zich, met stillen eerbied, de daden van hen, die hun het leven schonken en, meer dan het leven, eenen eervollen en door elk weldenkenden hooggeschatten naam? — Welligt is er, die, met een diepgeroerd gemoed, het verlies van eenen geliefden zoon betreurt, maar toch, met fiere gelatenheid, zich gelukkig acht, hem opgekweekt te hebben tot heil des Vaderlands en tot sieraad van zijn huis .... Ik eerbiedig uwe aandoeningen bij zulke groote herinneringen. Wat zouden zelfs welsprekende woorden vermogen, daar waar zulke gebeurtenissen zich opdoen voor uwen geest; daar waar welligt menig uwer den stervenden vriend op het slagveld zag vallen, of het laatst «vaarwel» zijner stervende lippen opving?

Zij zijn gevallen ..... en hunne assche is vermengd met het stof der aarde; maar warm klopt het harte bij de herinnering aan hetgeen zij leden en deden.

Wat zij leden? . . . . Daar stonden zij verre van ouders en magen en van de vrienden hunner jeugd, en wat hen staande hield in hunne omzwerving door wildernis en woud, of op de grillige baren . . . . het was de gedachte aan Neêrlands welzijn en roem. — Daar maakten zij zich los van hen, die, in deze gewesten, aan hen verbonden waren door de banden des bloeds of der maagschap en, in de eenzame streken, waar pligt hen riep, voelden zij zich gesterkt door de gedachte dat zij streden voor echtgenoote en kroost, voor Vaderland en Vorst. —

Wat zij leden? . . . . Een vreesselijke en gevreesde vijand bekampte hen zonder ophouden; niet die vijand, die het zwaard gerigt hield op hun borst, of het moordend lood hun toezond als bode des doods . . . zulke vijanden vreesden zij niet! . . . . maar vreesselijker en gevreesder vijand bekampte hen overal . . . . hier gevaarlijke, soms vel-

lende, soms slepende ziekten, welke het bloed in de aderen deden koken of tot ijskoude stollen . . . . dáár pijnigende honger of smachtende dorst, bij afmattende marschen, onder verzengende lucht.

Als helden hebben zij geleden, en, wanneer zij zich van uitputting schier niet meer konden voortslepen, had het vijandelijk moordgeschrei zich slechts te doen hooren, om hen leed en smart te doen vergeten, en met vreugde bliezen zij soms den adem uit den heeschen keel, te midden van heldenfeiten, zonder dat het vijandelijk lood of zwaard noodig was, om de moedige ziel aan het afgematte ligchaam te ontrukken.

Ja, veel hebben zij geleden, maar niet minder hebben zij gedaan. — Dienstijver, met inspanning en opoffering gepaard, en onverschrokken moed hebben dan ook hunne

schoone en heerlijke vruchten gedragen. Wat — zoo vragen wij met het oog op die reeks van overwinningen, gedurende meer dan het derde eener eeuw — wat zoude zonder zooveel dapperheid en volharding het gevolg zijn geweest? Dat ons aanzien en gezag hadden geleden: dat onze zedelijke kracht ware verzwakt: dat opstand en afval weldra het hoofd zouden hebben willen opsteken; dat onze schoone Oost-Indische bezittingen met gevaren zouden zijn bedreigd. (Aant. 12.)

Met welke gewaarwordingen zullen wij straks het gedenkteeken begroeten voor zoovelen en ter herdenking van zulke groote daden opgerigt? Met stillen eerbied worde die eerezuil, bij hare onthulling, begroet door allen, maar in de eerste plaats door hen, wien het, als wapenbroeders der vereerden, toekomt de broederlijke hulde te betoonen. Plegtige stilte vergezelle die eer-

biedige huldebetooning en zij tevens de eerbiediging van veler gewaarwording en aandoening.

Straks zal, ten aanschouwe van u allen, dit gedenkteeken worden onthuld, en het zal dáár staan voor tijdgenoot en nakomelingschap in al zijn eenvoud. — Die eenvoud strekke ten bewijs, dat zij, die het hielpen tot stand brengen, zich niet ten doel hebben gesteld het onwaardeerbare te waardeeren; maar om door dit gedenkteeken aan een iegelijk, die het zal komen begroeten, te toonen, dat in *Nederlandsch-Indië* groote daden niet met ondankbare vergetelheid worden beloond, maar openlijk vereerd door een duurzaam blijk der hooge ingenomenheid met hen die vielen, of der hoogschatting van hetgeen zij verrigtten. — Niet te eenvoudig kan een gedenkteeken wezen, dat dienen moet om onschatbare verdiensten te eeren. — Goud en zilver, en alles wat de

wereld eêls en kostbaars heeft, gaven zij het, op het veld van eer, niet gewillig prijs ter liefde des Vaderlands en tot verwerving van welverdienden roem? Zou dan de eer, hun door dit gedenkteeken bewezen, in zijne sierlijkheid of rijkdom bestaan? Dat zij verre! Neen het sta daar slechts als een «teeken des gedenkens» voor een iegelijk, die het, met eerbied voor duurgekochten roem, voorbij gaat; — voor een iegelijk, die in lateren tijd welligt niet bij magte zal zijn om uit de geschiedenis te putten, wat waardig is geprent te blijven in aller geheugen.

Het sta dáár, dit gedenkteeken voor zoovelen, die door meer dan één band zich voelen aangetrokken, om hen te gedenken, die hun in zoovele opzigten dierbaar zijn; die wel geen eerzuil noodig hebben om hen na hunnen dood te eeren, die zij bij hun leven eerden en liefhadden, maar die nog-

thans met weemoedige vreugde, bij het aanschouwen dezer gedenkzuil, deze woorden bij zich zelven wegleggen. «Te vroeg zijn zij gevallen; doch een kort en roemrijk leven is beter dan een langgerekt en nutteloos bestaan.»

Het sta daar, dat gedenkteeken, als een stilzwijgend en alzoo te welsprekender getuigenis, dat het Nederlandsch-Indische leger niet ten achter staat bij andere legermagten, maar waardig is om met Europa's keurbenden den vijand aan de spitse te gemoet te treden.

Het sta daar tot een spoorslag voor *Nederland*, om den roem van die braven, die zooveel tot zijne welvaart hebben bijgedragen, niet gering te schatten of der vergetelheid prijs te geven; maar hen te eeren, die handhavers van der Voorvaderen roem, den bloei des Vaderlands krachtig hebben bevorderd,

zonder zelven te hebben geoogst dáár, waar zij den akker hebben gezuiverd en vruchtbaar gemaakt met hun bloed, en wier laatste ademtogt het dierbaar Vaderland bleef gewijd.

Het sta dáár tot een spoorslag voor Neêrlands krijgers, die dezelfde loopbaan ter naauwernood zijn ingetreden of later zullen intreden, en die zulke voorbeelden wel niet zullen behoeven om alles, wat hun dierbaar is, te verdedigen; maar toch ontgloeid zullen worden door den roem hunner Vaderen, en tot heldendaden zullen worden aangevuurd, omringd als zij zijn door zulk eene wolke van getuigen. Zoo ontsteke deze gedenkzuil dat edel eergevoel, dat de wapenen slechts weet te gebruiken tot heil des Vaderlands, en dat de scherpte des zwaards doet gevoelen aan allen, die Neêrlands eer belagen of zijnen roem trachten te verduisteren! Zoo spore dit eermetaal elken krijgsman aan, om

op het roemrijk einde eener welvolbragte loopbaan te letten en zijne eere te stellen in hetgeen eere aanbrengt en roem! . . . . . En zoo zij het Nederlandsch-Indisch leger, dat zich zooveel roems verwierf, in tijden van oorlog en van vrede, van vrede en van oorlog, de levende eerzuil van Neêrlands magt en aanzien tevens!

Het sta dáár ten schrik voor hen die, door tuimelgeest bevangen, zich verstouten de oproervaan te ontrollen! Bij de herinneringen door dit gedenkteeken gewekt, zal de misnoegde den naam des onoverwonnen Veldheers aanschouwen, als eene waarschuwing tegen oproer en verraad. « Voor duizenden is deze Eerzuil opgetrokken, » — zoo zal hij bij zich zelven overleggen; — « maar tienduizenden der onzen zijn gevallen, en onwederstaanbaar was hun moed! »

Niet alleen ter waarschuwing en ten schrik,

het sta dáár boven alles als eerbiedwekkend gedenkschrift, op hetwelk des inboorlings oog met welgevallen en hooge ingenomenheid rust! — Ja, het herinnert aan bloedige slagen; maar Java's Vorstenlanden en Sumatra's velden, toenemende in bloei, en vatbaar voor grooter ontwikkeling, zullen, bij rustige eerbiediging der verordeningen en wetten, de hooge beteekenis van dit gedenkteeken, van jaar tot jaar, beter doen uitkomen, en de verhonderdvoudigde oogst, die gezegende vrucht van voorbijgaande verwoesting aanbrengende oorlogen, zal den inboorling den arm doen zegenen, die strafte tot vermeerdering van welvaart en bloei.

Het sta daar als een gedenkteeken, dat het leger ten allen tijde zijn pligt heeft gedaan, en dat staatkunde niet achterwege bleef om het geluk der getuchtigden te bevorderen. Zoo mogen de bewoners van onzen Archipel, die de scherpte des zwaards hebben

gevoeld, maar tevens dáár, waar eenige veerkracht bestaat, de vruchten van meergevestigden vrede hebben geplukt, Neêrlands roem en deugden verkondigen, en bij het aanschouwen van dit gedenkteeken uitroepen: «*Neêrland* den vijand ten schrik, — den vriend ten zegen!»

Zoo spore dit gedenkteeken een iegelijk onzer aan, om de zegeningen van zulk eenen duurgekochten vrede hooger op te voeren, door het aanbrengen van waarachtige beschaving, door het wijzen op een hóóger en duurzamer goed, dan die stoffelijke welvaart, welker voordeelen zich slechts uitstrekken tot eene vergankelijke eeuw! De Nederlander trekke zich hier te lande, met vereenigde krachten, een gedenkteeken op, gezegend tot de verste geslachten! Hij heffe hen, wier oproerkreten tot zwijgen werden gebragt door den moed zijner krijgeren, wier velden vruchtbaar werden gemaakt door schrander door-

zigt en beleid, tot zich op in ontwikkeling des geestes! En daartoe toone een iegelijk dat ontwikkeld geestesleven te bezitten, opdat zijn goed voorbeeld aantrekke en zijne daden eerbiedige navolging wekken mogen.

En nu . . . . het rijze op dat gedenkteeken, dat, voor een iegelijk in zijnen kring, zulk een spoorslag is tot goede en edele daden! . . . het rijze op voor aller oog, en terwijl het leger, in plegtige stilte eere bewijst aan hen, die vielen en, met die dapperen, ook wij . . . zoo laat ons allen deze plegtige belofte afleggen: Zij zijn gestorven: Wij zullen leven en waken, ja, het leven veil hebben voor Vaderland en Vorst!

IK HEB GEZEGD!

AANTEEKENINGEN.

(Aant.
mij vere
oprigting
in den j
Michiels
landsch-
voor In
de Inhul
den 19de
indien er
beide ge

AANTEEKENINGEN.

(Aant. 1.) Ten gevolge van eene vriendelijke en voor mij vereerende uitnoodiging van de Kommissie tot de oprigting voor het Monument, ter nagedachtenis van den, in den jare 1849, gesneuvelden Generaal-Majoor A. V. Michiels en van allen, die sedert de vestiging in *Nederlandsch-Indie* van het Koninklijk gezag in 1816, *in* en *voor Indie* roemrijk zijn gesneuveld; heb ik het gewaagd de Inhuldigingsrede, welke bij de plegtige onthulling op den 19den Februarij zoude zijn uitgesproken geworden, indien er geene overwegende beletselen waren tusschen beide gekomen, door den druk bekend te maken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

De regentijd, welke, zoo als bekend is, in onze tropische gewesten zich altijd door ongestadig weder kenmerkt en dit jaar meer dan ooit heeft getoond wat hij vermag, is oorzaak geweest dat de onthulling van het besproken gedenkteeken van maand tot maand is moeten worden verschoven.

Daar de stortregens en stortvlagen in de eerste helft van Februarij dezes jaars hadden opgehouden, maakte de Kommissie zich dezen tijd ten nutte om alles in gereedheid te doen brengen tot inhuldiging van het sints maanden opgerigt, maar nog altijd omheind gedenkteeken. De dag der inhuldiging was bepaald en alles was op den 18den Februarij in orde gebragt. Maar in dien tusschentijd waren de stortregens met verdubbelde kracht weder ingevallen, en het was onmogelijk op den bepaalden dag tot de langgewenschte plegtigheid over te gaan.

Intusschen was het niet mogelijk de plegtigheid tot eenen anderen dag te verschuiven. Daarom besloot de Kommissie, in overleg met de daartoe bevoegde autoriteiten, van de inhuldiging af te zien, daar het gedenkteeken met zijne opschriften reeds voor het oog van een iegelijk zigtbaar was.

Bovendien prijst het Monument zich zelf aan, en tot den roem van hen, voor wien het is opgetrokken, zal

zeker het niet uitspreken dezer Rede weinig afdoen, ofschoon de geheele plegtigheid, waarvan deze Rede slechts een gering deel moest uitmaken, zeker grooteren luister aan de onthulling zoude hebben bijgezet.

Aan de onthulling, zeg ik; beter ware gezegd: inhuldiging; want het ongestadige weder had reeds vroeger de Kommissie van eene eigenlijke onthulling doen afzien; en de Rede, zoo als zij oorspronkelijk was opgesteld en hier is teruggegeven, zoude mutatis mutandis, dat is: met enkele wijzigingen uitgesproken zijn geworden; zij zoude een deel hebben uitgemaakt van de Inhuldiging van een, door wegneming der omheining, onthuld Monument.

Ik laat hier het Programma volgen:

PROGRAMMA ***der inauguratie van het Monument, opgerigt als eene hulde aan de nagedachtenis van den Generaal-Majoor-titulair* ANDREAS VICTOR MICHIELS, *als Opperbevelhebber der derde Balische expeditie den heldendood gestorven, tevens ter eere van zoovele andere braven in verschillende oorlogen in deze overzeesche bezittingen gesneuveld.***

Art. 1.

Het Monument, hierboven bedoeld, in het kampement *Weltevreden* op den viersprong aan de westzijde van het

Waterlooplein opgerigt en voltooid zijnde, zoo zal de inwijding plaats hebben op den 19den Februarij, des morgens ten 7 ure.

Art. 2.

Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indie* en Mevrouw Duymaer van Twist, zullen deze plegtigheid met Hunne tegenwoordigheid vereeren.

Art. 3.

Door middel van de plaatselijke dagbladen zal iedereen, van welke betrekking, rang of stand in de Maatschappij verzocht worden het feest der inwijding bij te wonen.

Art. 4.

In de nabijheid van het Monument zijn opgerigt twee tribunes, tot ontvangst en plaatsing van de H. en Dames, die het feest mede met hunne tegenwoordigheid zullen vereeren.

Art. 5.

Het lid dezer Kommissie, de Heer J. W. D. Kobold, Kolonel-Kommandant der 1ste Militaire Afdeeling op *Java*, zal worden verzocht het noodige voor de opstelling en het défileren der troepen te willen bevelen.

Art. 6.

De Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indie* en Mevrouw Duymaer van Twist zullen door de Kommissie tot oprigting van het Monument worden ontvangen en verwelkomd door de Kommissie aan den weg, aangelegen ten zuiden van het Monument en van daar naar de voor hen bestemde loge gebragt worden; waarna het stafmuzijk het nationale lied «*Wilhelmus van Nassauwen*» zal aanheffen.

Art. 7.

Nadat Zijne Excellentie en Mevrouw Duymaer van Twist benevens de verdere genoodigde Heeren en Dames in de tribune's plaats zullen genomen hebben, zal door de Kommissie aan den Gouverneur-Generaal vergunning gevraagd worden tot het aanvangen der plegtigheid, hetwelk zal geschieden door eene op de gelegenheid van den dag toepasselijke aanspraak.

Art. 8.

De aanspraak geeindigd zijnde, zal het volkslied «*Wien Neêrlands bloed*» gespeeld worden en voorts aan den Gouverneur-Generaal worden gevraagd, of het défileren der troepen kan beginnen; zullende onder het défiléren

de marsch van « *Djagar-Aga* » gespeeld en van het fort *Prins Frederik* dertien minuutschoten gelost worden.

Art. 9.

Na het afloopen van het défiléren de plegtigheid geëindigd zijnde, zal de Kommissie ter oprigting van het Monument, den Gouverneur Generaal bedanken voor den luister, die Z. Exc. tegenwoordigheid aan dit feest heeft bijgezet, en H. D. met Mevrouw DUYMAER VAN TWIST teruggeleiden naar hun rijtuig.

Zullende de muzijk niet ophouden met spelen, dan na het vertrek van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal en gevolg.

De Kommissie ter oprigting van het Monument.
De President,
(*was get.*) MENU.
De Secretaris,
(*was get.*) MEIJER.

(Aant. 2.) De eerste oproeping door de Kommissie tot het oprigten van een waardig en duurzaam gedenkteeken op het graf van den Generaal-Majoor titulair A. V.

MICHIELS, is te vinden in de Javasche Courant van den 22sten Augustus 1849 no. 67, en luidt als volgt:

« Het eervol sneuvelen van den Generaal-Majoor-titulair MICHIELS, bij den nachtelijken overval des vijands, na het beslissend gevecht bij *Kasoemba*, heeft algemeene deelneming van rouw verwekt. »

« Zijn naam was sedert vele jaren in den *Indischen Archipel* bekend, en werd er met eerbied en ontzag uitgesproken. »

« Zijne krijgsdaden en zijne staatkundige loopbaan op *Sumatra's Westkust* hadden daartoe stoffe en voortdurend voedsel gegeven. »

« In dat alles vonden de ondergeteekenden aanleiding, zich in commissie te vereenigen, ten einde allen, die heldenmoed en staatkundig beleid vereeren, in de gelegenheid te stellen bij te dragen, en, zoodoende, mede te werken tot het oprigten van een waardig en duurzaam gedenkteeken op het graf van den te vroeg gevallen Generaal Majoor A. V. MICHIELS; een gedenkteeken, dat gelijktijdig zou strekken om te eeren de nagedachtenis van allen, welke sedert de vestiging van het Koninklijk Nederlandsch gezag, in en voor *Indie* roemrijk gesneuveld zijn.

Door zoodoende hulde te brengen aan krijgsdeugd en

burgertrouw, zal worden bevorderd en aangemoedigd al wat edel en goed is, bij tijdgenoot en nageslacht.

« Dat doel, wij twijfelen er niet aan, zal algemeene medewerking vinden. »

« Ten einde dat te regelen, en voor het bedrag der bijeen te brengen som, den aard en den omvang van het gedenkteeken te bepalen, zullen door de Kommissie lijsten van inteekening worden aangeboden in al die gewesten van *Indie*, waar het Nederlandsch gezag erkend wordt.

De Commissie voornoemd,

(*get.*) P. VAN REES, *President.*
P. H. MENU, *Vice-President.*
J. J. PÉRIÉ.
W. POOLMAN, *Penningmeester.*
R. MELBOURN.
Dr. J. C. VAN RIJNEVELD.
J. F. L. STEITZ.
E. W. CRAMERUS.
C. J. LOMAN Jz.
Mr. W. H. DU CLOUX.
J. C. MEIJER, *Secretaris.*

De voorgenomene plaatsing van het gedenkteeken heeft sedert eene groote verandering ondergaan. De Commissie was van oordeel eensdeels dat *het kerkhof*, als zijnde

eene afgeslotene plaats, niet het geschikst terrein is tot oprigting van een Monument, dat dienen moet tot herdenking van groote daden, en daarom, zoo mogelijk, op een veelbezocht plein, waar het behoorlijk uit kan komen, moest worden opgetrokken; anderdeels dat *het graf* van den Generaal-Majoor A. V. Michiels niet de plaats is voor een gedenkteeken, ja wel in de eerste plaats ter zijner gedachtenis op te rigten, maar tevens ter nagedachtenis van allen, die sedert 1816 *in* en *voor Nederlandsch-Indie* roemrijk zijn gesneuveld.— Zij won het advies van deskundigen in, en, in overleg met dezen, besloot zij, indien daartegen geene bezwaren bestonden, het Monument op het Waterlooplein op te rigten, op den viersprong, waarvan een der hoofdwegen naar het Koningsplein voert, en alzoo bijkans regtlijnig tegen over den Waterlookolom en het middengedeelte van het paleis. Na bekomene magtiging is meergenoemd gedenkteeken aldaar opgetrokken, en beantwoordt aan de gekoesterde verwachting.

(Aant. 3.) In de eerste vergadering der Commissie van den 8sten Julij 1849 werd besloten om, na bekomene vergunning van Z. Exc. den Minister van Staat, Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indie* J. J. Rochussen,

de inteekening open te stellen in *geheel Nederlandsch-Indie*, en ten dien einde een voldoend getal circulaires te laten drukken voor de Heeren Residenten op *Java*, en de Gouverneurs en Residenten op de *Buitenbezittingen*.

Later werd besloten en aan dit besluit insgelijks gevolg gegeven, om, door het intermédiair van het Ministerie van Kolonien, den Wel-Edel-Gestrengen Heer J. May, Kommandeur en Ridder van verschillende Orden, Luitenant-ter-Zee 1ste klasse, Adjudant van Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden te *'s Hage*, te schrijven, dat de gepastheid en doelmatigheid is bevroed om de pogingen der Kommissie ook uit te strekken tot *Nederland*, en dit meer bepaald tot de Residentie *'s Gravenhage* en de koopsteden *Amsterdam* en *Rotterdam*, die geacht mogen worden in eene meer regtstreeksche betrekking te staan met deze kolonie, terwijl overigens de van Nederlandsch-Indische ingezetenen zoo gewillige en veelvuldige bijdragen voor ondersteuningen van verschillenden aard in het Moederland, de poging der Kommissie om eene geldelijke tegemoetkoming van het Moederland, zeker zullen billijken.

Voorts dat, naar aanleiding der vorenstaande overweging, de Kommissie de vrijheid neemt, zich tot Z. Ed.-Gestr. te wenden, omdat Z. Ed.-Gestrenge als toenmalig Kom-

mandant van Zr. Ms. stoomschip *Phœnix* deel heeft genomen in de derde Balische expeditie, en als zoodanig heeft medegewerkt tot de roemrijk aldaar bevochten overwinning, en omdat Z. Ed.-Gestr. getuige is geweest van het treffend verlies door het Indische leger geleden, in het smartelijk afsterven van den Generaal-Majoor Michiels en vele van Z. Ed.-Gestr. dappere wapenbroeders, met het zeer minzaam verzoek om zich te willen belasten met het doen rondgaan van eene inteekeningslijst ter inzameling van alle zoodanige vrijwillige bijdragen van hen, die tot bereiking van dit waardig doel zullen wenschen mede te werken.

De inteekeningen op *Java* en de *Buitenbezittingen* bragten zulk eene aanzienlijke som op, dat er aan het oprigten van een gedenkteeken kon worden gedacht, terwijl de President der Kommissie, de Wel-Ed.-Gestr. Heer P. H. Menu, toen Vice-President, boven het door Z. Ed.-Gestr. ingeteekende, eene som van *duizend guldens*, zoo noodig, ten bedoelde einde toezeide.

Minder gelukkig slaagde de Kommissie in hare pogingen in *Nederland*. De volgende inteekeningslijst werd door Haar den Wel-Ed.-Gestr. Heer J. May toegezonden.

Zij blijft Z. Ed.-Gestr. dank schuldig voor zijne welwillende en veelvuldige bemoeijingen, al werden deze met een minder gunstig gevolg bekroond.

INTEEKENINGSLIJST ***om, door geldelijke bijdrage mede te werken tot het oprigten van een waardig en duurzaam gedenkteeken op het graf van den Generaal-Majoor-titulair A. V. MICHIELS; — een gedenkteeken, dat gelijktijdig wil strekken om te eeren de nagedachtenis van allen, welke sedert de vestiging van het Koninklijk Nederlandsch gezag, in en vóór Indie roemvol gestreefd zijn.***

De Kommissie heeft de gepastheid en doelmatigheid bevroed, om hare pogingen ook uit te strekken tot het dierbaar *Nederland*, en dit dan ook meer bepaald tot de Residentie *'s Gravenhage* en de Koopsteden *Amsterdam* en *Rotterdam*, die geacht mogen worden in eene meer regtstreeksche betrekking te staan met deze Kolonie, terwijl overigens de van Nederlandsch-Indische ingezetenen zoo gewillige en veelvuldige bijdragen voor ondernemingen van verschillenden aard in het Moederland, de poging der Kommissie om eene gelijke tegemoetkoming van hetzelve te erlangen, zal billijken.

Zoude de Kommissie U, Nederlanders, dierbare Land-

genooten, behoeven op te wekken of aan te sporen tot milde bijdragen?

Neen! Zij zoude daardoor vermeenen, aan Uw beter gevoel tekort te doen.

Uwe prijsschatting van Krijgsmansdeugden, verdiensten en pligtsbetrachting, mogen Zij niet in twijfel trekken.

De Kommissie wil allen woordenpraal achterwege laten, in het zeker besef, dat ieder weldenkende geene aansporing behoeft, waar het geldt hulde te bewijzen aan ware verdiensten.

De Kommissie ter oprigting van het bedoelde Gedenkteeken,

(*get.*) P. VAN REES, *President.*
P. H. MENU, *Vice-President.*
J. J. PÉRIÉ.
Dr. J. C. VAN RIJNEVELD.
W. POOLMAN.
Mr. W. H. DU CLOUX.
R. MELBOURN.
J. F. L. STEITZ.
C. J. LOMAN,
J. C. MEIJER, *Secretaris.*

Zoo de Kommissie met leedwezen moet verklaren, dat het beter ware geweest deze inteekeningslijst niet opgezonden te hebben, daar de uitkomst haar leed heeft gedaan, —

kan Zij zich tevens niet onthouden haren eerbiedigen dank te brengen aan H. M. de Koningin-Weduwe, aan Z. M. den Koning en aan Z. K. H. Prins FREDERIK DER NEDERLANDEN, voor de vereerende blijken Hunner hoogschatting van ware verdiensten, zoo zigtbaar in Hunne milde bijdragen.

(Aant. 4.) Reeds in het jaar 1849, onder het bestuur van Z. Exc. den Minister van Staat, Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indie* J. J. ROCHUSSEN, ontving de Kommissie de meeste medewerking, zoodat zij in hare veelvuldige correspondentien en bemoeijenissen zonder belemmering kon voortwerken, en de Secretaris J. C. MEIJER zijne taak zoo veel mogelijk makkelijk zag gemaakt. wel mag dit op prijs gesteld worden, daar genoemden Secretaris, niettegenstaande deze gunstige beschikkingen, eene altijd zeer werkzame taak overbleef, waarvan Z.Ed.G. zich met den meesten ijver heeft gekweten. Later, toen de voorbereidende werkzaamheden zoo verre gevorderd waren, dat aan de uitvoering der plannen kon worden gedacht, onder het bestuur van Z. Exc. den Gouverneur-Generaal DUYMAER VAN TWIST, mogt de Kommissie krachtige hulp en steun van Z. H. E. G. ondervinden, zonder welke het gedenkteeken nog niet zoude zijn opgetrokken en opgerigt. Dank zij hier tevens toegebragt aan het

Militair-Departement, en meer bepaald aan de Afdeeling *Genie*, voor de welwillende wijze, waarop Het de gunstige beschikkingen der Hooge Regering heeft ten uitvoer gelegd, en voor de bereidwilligheid waarmede Het der Kommissie met Zijne kennis en medewerking ten dienste heeft willen staan.

(Aant. 5.) Het is hier de plaats om, bij gelegenheid van de gelithographieerde afbeelding van het Monument, de werkzaamheden ten deze in het licht te stellen.

In hare vergadering van den 12den Januarij 1850, besloot de Kommissie om, bij wijze van Prijsvraag, in de Javasche Courant de volgende uitnoodiging te plaatsen tot het indienen van eene teekening voor het op te rigten Monument.

PRIJSVRAAG, ***uitgeschreven door de Kommissie ter oprigting van een Gedenkteeken, als eene hulde aan de nagedachtenis van den Generaal-Majoor titulair* A. V. MICHIELS,** ***die op* Bali** ***den heldendood stierf, en tevens ter eere van zoovele andere braven, in verschillende oorlogen in deze overzeesche bezittingen gesneuveld, te plaatsen op het Europeesch Kerkhof* (NB. later gewijzigd, zie Aant. 2) *te* Batavia, *op een stuk grond, ter grootte van dertig vierkante voeten.***

Men wenscht daarvan eene teekening op zoodanige

schaal, als ter juiste beoordeeling van het geheel of de onderdeelen meest geschikt is; alsmede eene toelichtende beschrijving en eene begrooting van kosten.

De Kommissie zal voor den opbouw van het geheel kunnen besteden eene som van plus minus *acht* à *negen duizend* recepis.

Men wordt verzocht de beantwoording dezer prijsvraag vóór of op den 15den Mei aanstaande te willen inzenden aan den eerst ondergeteekenden, President der Kommissie.

De Kommissie heeft wegens doel en strekking dezer prijsvraag het overbodig geacht, den wedijver der bouwkundigen uit te lokken, door het uitloven van premien voor het der bekrooning waardig of best gekeurd ontwerp.

De openbaarheid welke later zal gegeven worden aan alles, wat heeft bijgedragen tot verwezenlijking van hetgeen de Kommissie heeft voorgesteld, zal aan een ieder, die daartoe heeft medegewerkt, een deel van den lof toekennen, waarop hij bij tijdgenoot en nageslacht aanspraak zal mogen maken.

Het met den meesten lof bekroonde ontwerp zal het eigendom blijven der Kommissie. De andere bijdragen

zullen desverkiezende vrachtvrij aan de Ontwerpers worden teruggezonden.

BATAVIA, *den 3sten Februarij 1850.*

Uit Naam der Kommissie voornoemd,
(*get.*) P. VAN REES, *President.*
J. C. MEIJER, *Secretaris.*

Ten gevolge van deze uitschrijving werden er veertien teekeningen bij de Kommissie ingezonden, waaronder eenige voorzien waren van plannen en begrooting. «Alle, zoo schreef de Kommissie, zijn bijzonder fraai en strekken tot bewijs van belangstelling.» Er moest echter eene keuze gedaan worden.

Aan de leden der Kommissie P. VAN REES, P. H. MENU en J. C. MEIJER, werd de moeijelijke taak opgedragen om, met behulp van eenen deskundigen, die keuze te doen. Zij wonnen het advies van den toenmaligen Majoor E. C. C. STEINMETZ, later Vice-President der Kommissie in, die aan de vele bouwkundige schoonheden van al de ontwerpen regt latende wedervaren, zich voor het project onder het motto: «*Eere den braven Krijgsman*» verklaarde,

1°. omdat het smaak en eenvoud in zich vereenigde;

2°. omdat het materiaal (gegoten ijzer) een Monument van duurzame schoonheid belooft;

3°. omdat, hetgeen met al de andere ontwerpen het geval was; de begrooting de ter beschikking zijnde gelden niet te boven ging; en

4° omdat de uitvoering de minste zwarigheden opleverde, vermits het geheele Monument in eene fabriek in *Europa* konde vervaardigd worden, en alleen het in elkander stellen en de aanleg der fundeering alhier behoefden te geschieden.

Op grond van dit advies besloot de Kommissie hare keuze te vestigen op het project, ingezonden onder de zinspreuk: «*Eere dez braven Krijgsman!*» en het bleek haar dat de Ontwerper was de Wel-Edel-Gestrenge Heer P. A. Holm, Lid der Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten te *Amsterdam*, Ingenieur van den Waterstaat te *Tempel* in de Residentie *Djocjocarta;* aan wien van deze keuze, onder dankbetuiging, kennis wierd gegeven.

Ten einde tot de uitvoering te kunnen overgaan, besloot de Kommissie den Hoog-Edel Gestrengen Heer Jonkheer C. van der Wijck, Ridder van onderscheidene Orden, vroeger Generaal-Majoor, Kommandant van het Nederlandsch-Indisch leger, toen gepensioneerd en te *Amsterdam* woonachtig,— zoo noodig geadsisteerd door den Wel-Edel-Gestr. Heer Jkhr. A. M. S. de Salis, Luitenant-Kolonel te *'s Gravenhage* wonende, óf door den

Wel-Edel-Gestr. Heer Mr. J. P. G. Moorrees te *Deventer* gevestigd, al naardat Z. H. Ed. Gestr. keuze op de ijzergieterij van *'s Gravenhage* of op die van *Deventer* zoude vallen — zich te willen belasten met het oppertoezigt en het uitbesteden van den aanmaak in ijzer der geprojecteerde teekening.

Zij voegde bij deze uitnoodiging copieën op calkeerpapier van het ontwerp, de doorsnede en de platte grond, met bijvoeging van de détails-teekeningen. — Te gelijkertijd zond zij twee brieven af, een aan den Wel-Edel-Gestrengen Heer de Salis, Luitenant-Kolonel, en aan den Wel-Edel-Gestr. Heer Mr. Moorrees te *Deventer*, met verzoek om, zoo noodig, den Hoog-Edel-Gestr. Heer Jonkhr. van der Wijck, te willen adsisteren in de voorbereidende werkzaamheden tot het laten vervaardigen van meergemeld Gedenkteeken.

De Generaal-Majoor C. Jkhr. van der Wijck berigtte daarop, in minzamen brief, dat Z.H.E.G. de zaak in quaestie ter harte had genomen, 't geen overigens bleek uit het afschrift, door Z.H.E.G. aan de Kommissie toegezonden, van het kontrakt gesloten door Z.H.E.G. en den Luitenant-Kolonel Ch. Baron de Salis gemagtigden door de Kommissie ter eenre en de HH. L. J. Enthoven & Co. Fabriekanten te *'s Hage*, ter andere zijde, laatstgenoemden

aannemers voor het gieten van het ijzeren gedenkteeken, alhier te stellen enz., welke verrigting, onder dankbetuiging aan de gecommitteerden, door de Kommissie werd goedgekeurd. Ook hechtte de Kommissie hare goedkeuring aan de teekeningen van twee Tropheën met de attributen der zee- en landmagt, vervaardigd door den toonneelschilder te *'s Hage*, den Heer VAN HOVEN, en betuigde zij haren dank aan den W.E.G. Heer CH. Baron DE SALIS voor zijne bemoeijingen ten deze.

Hoe het verder met de vervaardiging van het Monument voor zoo verre dit bij den lezer belang kan wekken, is gegaan, kan blijken uit de advertentie in het Dagblad van *'s Gravenhage* van 3 December 1852 No. 145. Zij luidt als volgt:

« De ondergeteekenden brengen ter kennis van het publiek, dat de Officieren van het Leger in *Neerlandsch-Oost-Indien*, der Marine, en eenige ingezetenen van *Java*, een blijvend Gedenkteeken willende daarstellen, ter nagedachtenis van wijlen den Generaal-Majoor MICHIELS in het bijzonder, en van de Officieren der Land- en Zeemagt in het algemeen, die, even als hij, in *Neêrlandsch-Indie* op het veld van eer, door roemrijk verkregen wonden en doorgestane vermoeijenissen, het leven verloren, aan den nu wijlen Generaal-Majoor VAN DER WIJCK, in leven Op-

perbevelhebber van het Leger in *Neêrlandsch-Oost-Indien* en aan de beide ondergeteekenden de eervolle taak hebben opgedragen, om, te dien einde, hier te lande, een Monument in gegoten ijzer te doen vervaardigen; zijnde de daartoe benoodigde fondsen in *Indie* bijeengebragt.

Aan deze opdragt is door hen, volgens de hun van *Java* toegezonden teekeningen, door tusschenkomst van de HH. L. J. Enthoven & Co. voldaan; zijnde dezer dagen in hunne fabrijk de laatste hand aan dit zoo fraai als welgeslaagd kunstwerk gelegd. Aangezien dit Prachtmonument, hetwelk 11 el 4 palm hoog, 10 el in omtrek, en 28,000 pd. aan ijzer zwaar is, binnen kort door de welwillendheid der HH. A. van Hoboken en Zonen te *Rotterdam*, vrachtvrij naar *Java* zal worden verzonden, ten einde op *Batavia* te worden opgerigt, — zoo is, op hunne uitnoodiging, door de HH. L. J. Enthoven & Co. toegestaan, dat hetzelve, gedurende acht dagen, van af den 5den dezer, op hunne fabrijk, voor het publiek ter bezigtiging toegankelijk zal zijn.

's Gravenhage, *December 1855*.

(*Get.*) W. POOLMAN.
Oud-lid der Factorij van de Ned. Hand. Maatschappij te Batavia.

(*Get.*) Ch. Baron DE SALIS.
Gep. Luit. Kolonel van het Leger in Neêrl.-Indie.

Toen de Kommissie de mededeeling had ontvangen dat het gedenkteeken, in 48 kisten gepakt, zou worden verzonden, rigtte zij zich, bij eerbiedig verzoek, aan Z. Exc. den Gouverneur-Generaal van *N.-Indie*, ter verkrijging van regtvrijen invoer te *Batavia* van het uit *Nederland* verwacht wordende Monument, welk verzoek door eene gunstige beschikking werd achtervolgd.

Na de aankomst van meergemeld gedenkteeken werd de zoo evengenoemde gunstige beschikking van Z. Exc. den Gouverneur-Generaal door deze andere gevolgd, bij Gouvernements Besluit van den 19den April 1854 No. 3 voor rekening van den lande te nemen de kosten verbonden aan de oprigting van het gedenkteeken ter gedachtenis van den Generaal-Majoor Titulair A. V. Michiels, enz. «, waarna het gansche werk der opstelling aan de Directie der Genie is toevertrouwd. De Kommissie brengt hier haren dank aan allen die haar in de uitvoering harer plannen zijn behulpzaam geweest, alsook aan den toenmaligen Ingenieur bij den Waterstaat den Heer Deeleman, wiens keuze van het emplacement in overleg met de Directie der Genie op grond van de daarbij met redenen omkleede memorie en rapporten is gevolgd.

Zie voorts de hierbij gevoegde gelithographieerde teekening van het gedenkteeken, enz., als ook de Inscriptien welke op hetzelve voorkomen.

HET LEGER

EN

DE INGEZETENEN VAN NEDERLANDSCH-INDIE AAN DE NAGEDACHTENIS VAN

ANDREAS VICTOR MICHIELS,

KOMMANDEUR DER MILITAIRE WILLEMSORDE, RIDDER DER ORDE VAN DEN NEDERLANDSCHEN LEEUW, GENERAAL-MAJOOR TITULAIR, CIVIEL EN MILITAIRE GOUVERNEUR VAN SUMATRA'S WESTKUST, OPPERBEVELHEBBER DER 3de BALIESCHE EXPEDITIE, GOUVERNEMENTS COMMISSARIS VOOR DE BALIESCHE AANGELEGENHEDEN

GESNEUVELD

BIJ DE OVERWINNING VAN KASOEMBA DEN 25sten MEI 1849 EN TE BATAVIA TER AARDE BESTELD OP DEN 1sten JUNY DAAR AAN VOLGENDE.

MEDE DER NAGEDACHTENIS

GEWIJD

VAN DE MENIGVULDIGE BRAVEN DER LAND- EN ZEEMAGT, DIE VOOR DE HANDHAVING VAN HET NEDERLANDSCH GEZAG IN INDIE DEN HELDENDOOD ZIJN GESTORVEN, IN DE VERSCHILLENDE OORLOGEN WELKE SEDERT 1816 IN DEZE GEWESTEN GEVOERD ZIJN, ALS:

KRAWANG 1816, 1852.
MOLUKKES 1817.
CHERIBON 1816, 1818.
BORNEO 1818, 1822, 1827, 1828.
PALEMBANG 1818, 1819. 1821, 1833, 1849.
BANKA 1820.
RIOUW 1820.
JAVA 1825, 1830.
CELEBES 1824, 1825, 1839, 1840.
LAMPONGS 1834.
BALIE 1846, 1848, 1849.
SUMATRA'S WEST-KUST 1822, 1831, 1832, 1836, 1837, 1838, 1840, 1841, 1844. 1845, 1847,
BANTAM 1845.

(Aant. 6.) *Als lid der Kommissie* ben ik benoemd in het begin van het jaar 1851, ten gevolge eener opengevallen plaats en heb dus volkomen vrijmoedigheid om de veelvuldige werkzaamheden dier Kommissie in het licht te stellen, daar zij, zonder mijne medewerking, hebben plaats gegrepen. De verdenking van eigen lof te vermelden kan dus niet op mij vallen dáár waar ik uit het Archief geput heb hetgeen mij toescheen meldenswaardig te wezen.

De Kommissie bestond op den dag der inhuldiging uit de volgende Leden:

P. H. MENU, *President.*
E. C. C STEINMETZ, *Vice-President.*
J. C. MEIJER, *Secretaris.*
E. W. CRAMERUS, *Penningmeester.*
J. F. L. STEITZ.
J. W. D. KOBOLD, en
A. A. T. MOUNIER.

(Aant. 7.) In het werk getiteld: *De Oorlog op Java van 1825 tot 1830* door A. W. P. Weitzel lezen wij over den Generaal de Kock o. a. het volgende: «Bedaard, kalm, indrukwekkend in zijn voorkomen en wijze van zijn, billijk en regtvaardig in al zijne handelingen, was hij de geschiktste man om eene opgestane bevolking weêr

tot rust te brengen; en aan deze hoedanigheden, evenzeer als aan de uitstekende wijze, waarop hij de krijgsverrigtingen leidde, heeft men het te danken, dat, na eene worsteling van vijf jaren, aan den noodlottigen opstand der Vorstenlanden een einde kwam.»

(Aant. 8.) Zoo lezen wij in de *Korte Kronijk der voornaamste gebeurtenissen in Neêrlandsch-Indie*, 1824 Opstand van *Boni*.

De Majoors Bast, Le Bron de Vexela, van Coehoorn, Sollewijn, de Kapitein-Luitenant Heije enz. onderscheiden zich in dezen oorlog.

1826—1830. Oorlog op *Java*. De Luitenant-Generaal de Kock, de Generaals-Majoor van Geen en Bischoff, de Luitenants-Kolonel Cochius, Cleerens, de la Tour, Diell, Ledel, de Majoors Le Bron de Vexela, van der Wijck, Elout, Perié, Sollewijn, du Perron, Roest, de Leeuw, Buschkens, de Stuers, Spengler, de Kapiteins Bauer, Michiels, ten Hove, Roeps, Koelman, van Greisheim, enz. onderscheiden zich in dezen oorlog.

1827 en 1828. *Matam*. De Kapitein-ter-Zee Dibbetz de Kapiteins Speleveld en Gennet, de Luitenants-ter-Zee Schuit, Hugenholtz, Bansen, Dibbetz, enz. onderscheiden zich in dezen oorlog.

gheden, evenzeer
de krijgsverrig-
lat, na eene wor-
igen opstand der

rte Kronijk der
lsch-Indie, 1821

., VAN COEHOORN,
nz. onderscheiden

uitenant-Generaal
EEN en BISCHOFF,
NS, DE LA TOUR,
VEXELA, VAN DER
PERRON, ROEST,
NGLER, de Kapi-
ROEPS, KOELMAN,
in dezen oorlog.
-ter-Zee DIRKETZ
le Luitenants-ter-
RKETZ, enz. onder-

EXTRACT uit het S

Namen der Ouders, datum van geboorte, geboorteplaats en laatste woonplaats.	Datum van aanstelling in onderstekende daden en van .
Vader Josephus.	2de Luitenant in Fransche dien
	2de Luitenant in Holland . . taille van Waterloo.
	1ste Luitenant bij het 3de bataire Willems-Orde
	Overgegaan bij b M. Besluit dd. 22 gsdeszelfs besluit
	Geëmbarkeerd op de klasse van ge-
	Met gezegd schi
Moeder Anna Elisabeth Gilis.	Aangekomen te
	Kapitein, den . . . .
	Majoor, bij de 19de afde saris Generaa Java.
	Geplaatst bij het Gouverneur-G
Geboren den 30sten April 1797.	Benoemd tot adweerkogel door het fanterie, Besl Loewano.
	Geplaatst à la sond door een kogel
	Luit. Kolonel, adjudant van de raal no. 1, d landschen Leeuw r 1852 no. 77.
	Wd. Inspecteur der Schutterijen ad-interim n Medaille voor het van 1825—1830.
Te Maastricht.	Geplaatst bij he ter *Sumatra* sekars en Pra
	Kolonel, (bevorderd tot) tot h daarop volge slag verleend Generaal no. ning van Bonjol.
	Bepaald, dat hij . 72, eervol ver- en de indem sluit van den in den oorlog op
Laatst gewoond te Luik.	Civiel en Militair Gouverneur t
	Overgeplaatst à jus 1841 no. 9, be- raal no. 18, aire Willems-Orde,
	Overgeplaatst b uitgebarsten op- betrekking v den, in de maand lon als gedeta
	Adjudant in buitengewone diens estkust.
Gehuwd met *Charlotta Le Cerf*, toegestaan bij Besluit Secr. v. St. Gouv.-Gen. dd. 5 Maart 1822 no. 6.	Overgeplaatst bij scheidings-teeken,
	Overgeplaatst bij november 1844 no.
	Generaal Majoor (toegekend de erlandsche dienst den Koning verl
	Bij Besluit van 849), bij het nach- (te rekenen emba (Balie), ge- voorloopig en et regterbeen. December 18 *Bernhard van* inkomsten al dant zija gen
	Overleden te wond aan

(Aant. 9.) (*Zie het hierbijgevoegd Extract uit het Stamboek van den Generaal-Majoor A. V.* MICHIELS.)

(Aant. 10.) Het roemrijk sneuvelen van A. V. MICHIELS werd in eene buitengewone Javasche Courant, den 31sten Mei 1849 op volgende wijze bekend gemaakt:

DAG-ORDER.

OFFICIEREN, ONDER-OFFICIEREN EN MANSCHAPPEN!

De dappere bevelhebber, die u zoo menigmaal ter overwinning voerde, de Generaal-Majoor A. V. MICHIELS, die u en mij zoo dierbaar was, die uw en mijn vertrouwen bezat, is niet meer! hij is den heldendood gestorven.

Ik ontvang heden het onverwacht en treffend berigt, dat hij, bij het vervolgen van zijne roemrijke krijgsverrigtingen op *Balie*, bij het afweren van eenen nachtelijken aanval des vijands, van het door hem veroverde *Kasoemba*, op den 25sten dezer, doodelijk gewond en kort daarop overleden is.

Schitterend heeft hij de eer onzer wapenen gehandhaafd; met grootmoedigheid en beleid heeft hij de onderwerping en bevrediging der wederspannige rijken van *Balie* voorbereid.

Op het punt, om de eervolle en moeijelijke taak, welke ik hem opdroeg, ten einde te brengen, wordt hij ons ontrukt.

Met het stoomschip, met hetwelk hij van hier vertrok, is zijn stoffelijk overblijfsel hier aangebragt. Op morgen zal ik met u daaraan de laatste eer bewijzen.

Zijn naam zal prijken in de geschiedenis van *Nederlandsch-Indie*. Zijne nagedachtenis zij steeds in eere, en blijve bij tijdgenoot en nakomeling in dankbare herinnering.

Gegeven te *Batavia* 31 Mei 1849.

De Minister van Staat, Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie en Opperbevelhebber van Zijner Majesteits Land- en Zeemagt, bevoorsten de Kaap de Goede Hoop,

(*get.*) ROCHUSSEN.

Den volgenden dag had de plegtige begrafenis plaats; en werden de slippen van het lijkkleed gedragen door den Generaal-Majoor-titulair Penning Nieuwland, den Kolonel Perié, den Kapitein-ter-Zee Olijve en den gepensioneerden Kolonel du Perron.

Zijn lijk werd gevolgd door Zijne Excellentie den Minister van Staat, Gouverneur-Generaal, den Vice-President en de Leden van den Raad van *Nederlandsch-Indie*, Zijne Hoogheid den Luitenant-Generaal, Kommandant van het Indisch leger, en door bijna alle Ambtenaren en Officieren; mitsgaders door de meeste aanzienlijke Ingezetenen.

Bij den grafkuil werd door Zijn Hoog-Eerwaarde, den Bisschop van *Kolophon*, i. p. i., Coadjutor van den Apostolischen Vicaris, P. M. VRANCKEN, dienst gedaan en de gemeente toegesproken; terwijl door den Kolonel der Artillerie J. C. VAN RIJNEVELD de diensten van den overledene werden herdacht.

(*Overgenomen uit de Javasche Courant van 6 Junij 1849 no. 45.*)

(Aant. II.) Wij lezen in den *Militairen Spectator*: Men zag aan hem, gelijk GÖTHE zegt: «Wie sich Verdienst und Glück verketten;» want werden zijne ondernemingen doorgaans met eenen goeden uitslag bekroond, heeft hij veel voor zijn Vaderland gedaan en kunnen doen, hij bezat ook, niet alleen een' onbegrensden moed en veel veerkracht, maar was tevens naauwkeurig bekend met de zeden en gebruiken in oorlog en vrede der onderscheiden Indische vorsten, tegen welke hij den krijg

voerde of waarover hij het burgerlijk gezag uitoefende. Zijn heldengeest bleef opgewekt en werkzaam, onder het afmattend klimaat der keerkringsgewesten; hij had daar veel gezien en juist gezien, en zoodoende kon hij aan zijne overige hoedanigheden nog dat beleid paren, hetwelk zijne onderhoorigen het onbepaalde vertrouwen op hem inboezemde.»

Ik ontleen aan den «*Nieuwe Spectator*, Jaargang VIII, No. 2», de volgende trekken, welke Michiels ten deele kenschetsen.

«De onderwerping van *Sumatra*, de tuchtiging der Balinezen en zijn sneuvelen bij dien laatsten krijgstogt, hebben den naam van Michiels eene populariteit verschaft, waarop slechts weinige kunnen bogen. En werkelijk is die populariteit ten volle verdiend. Michiels heeft zijne vermaardheid niet aan toeval en geluk te danken gehad, maar aan eene vereeniging van uitstekende hoedanigheden, welke van hem een dier zeldzame mannen vormde, die de kracht en den roem van een land uitmaken. Zeker volmaakt was hij niet; men moet geen ideaal van hem maken, hij was geen Engel of geen Heilige, — maar Engelen of Heiligen zijn ook niet altijd de geschikste personen om volken te regeren of legers aan te voeren . . . . .
. . . . . .

. . . « Michiels wordt door zijne tegenstanders ook beschuldigd van willekeur en onregtvaardigheid in de uitoefening van zijn gezag, en ook die beschuldiging schijnt niet geheel van grond ontbloot; mannen, met de uitoefening van een gezag bekleed, werden soms daarin door hem geschorst, door hem daarvan beroofd, en niet altijd op gronden van billijkheid of noodzakelijkheid . . . . . .

. . . « Maar die schaduwzijde in het karakter van Michiels erkennende, moet men toch hulde doen aan de groote buitengewone hoedanigheden, waardoor zich dat karakter kenmerkte. Een heldere geest woonde in dien man, die de meest juiste en ware inzigten had omtrent onzen toestand in *Indie* en de staatkunde die wij daar hadden te volgen. Dat blijkt uit zijne officiele verslagen, uit zijne bijzondere geschriften; gezond verstand en praktische bekwaamheid stralen overal daarin door; hij begrijpt dadelijk wat het doel van ons streven moet zijn, en wijst duidelijk en bepaald de middelen aan om dat doel te bereiken . . . . . .

. . . « Als bestuurder van een gedeelte onzer Indische bezittingen, had niemand meer dan Michiels het talent om zich door den inboorling te doen vreezen en ontzien,

om onvoorwaardelijk gehoorzaamheid te verwerven; het was te over bekend, dat elk verzet tegen zijn gezag snel en zeker en streng gestraft werd. Als legerhoofd had niemand meer dan Michiels de bekwaamheid om op den geest zijner soldaten te werken, om hun een hoog denkbeeld te geven van zijn beleid, om hen het volledigste vertrouwen in zijne aanvoering te doen stellen, om hen vooraf van de zege te verzekeren; zijne werkdadigheid, zijne snelheid van handelen, zijne onvermoeidheid, zijn aan vermetelheid grenzende moed waren vriend en vijand bekend. De overlevering vermeldt enkele zijner handelingen om tot bewijs te dienen van den diepen indruk, dien die buitengewone man op aller gemoederen maakte. Eenige gebouwen van riet waren, tijdens zijn bestuur over *Sumatra's Westkust*, door de bevolking in brand gestoken; Michiels doet ze ten koste dier bevolking op nieuw opbouwen, — maar ditmaal van hout: en hij noodigt de inlanders uit die gebouwen nogmaals in brand te steken, hun beloovende, dat dan die gebouwen in steen zullen verrijzen. De gebouwen bleven ontzien.— Een andermaal ontvangt de Veldheer, te midden van een feestmaal dat hij te *Padang* geeft, het berigt van het uitbreken van een ernstigen en gevaarlijken opstand; hij verzwijgt dit berigt, laat de feestvreugde ongestoord

voortgaan, geeft intusschen in stilte zijne bevelen en, toen de laatste dans is afgeloopen, stijgt hij met de zijnen te paard, en is met verbazende snelheid op het tooneel van den opstand voor dat iemand hem daar verwacht. — Op *Bali* waagt hij zich, met eenige stafofficieren en een negental huzaren, geheel te midden van eene vijandelijke heirmagt, op wier goede trouw zoo weinig viel te rekenen; hij vertrouwde dat zijne stoutheid den barbaren ontzag zou inboezemen, en dat vertrouwen bleek gegrond. Op ieder slagveld was hij altijd dáár, waar het gevaar het grootste was, zijn leven blootstellende als de dapperste soldaten.

Het woord vrees was hem onbekend; de stoute en ontembare geest van Cesar woonde in hem, en die is het welke de gelukkige legerhoofden maakt; — want dapperheid is het hoofdvereischte in den oorlog, en wilt gij dat uwe soldaten dapper zijn, zijt het dan zelf. »

(Aant. 12.) In den «*Nieuwe Spectator*» *de Balische Expeditie*, lezen wij met betrekking tot de inneming van *Djaga-Aga*, dat door ligging, verschansing en versterking onneembaar gewaand werd: «De dapperheid onzer troepen, het beleid der aanvoerders heeft dien waan te schande gemaakt. In nog geen twee dagen tijds waren

die geduchte werken in onze magt, was de vijand verslagen en op de vlugt, de schrik en het ontzag voor onze wapenen algemeen, de onderwerping het gevolg daarvan. Wat zou zonder zooveel dapperheid en volharding het gevolg geweest zijn? Dat ons aanzien en gezag hadden geleden, dat onze zedelijke kracht ware verzwakt, dat opstand en afval welligt het hoofd zouden hebben willen opsteken, dat onze schoone Oost-Indische bezittingen met gevaren werden bedreigd, — en welken invloed dit alles op *Nederland* en den handel zou gehad hebben, behoeft niet betoogd te worden.

Mogten dan onze landgenooten nu eens in geestdrift blaken voor de verdiensten der dappere strijders, die den nationalen roem weder zoo luisterrijk gehandhaafd hebben, en zoo dit onverhoopt nog geen genoegzame prikkel mogt zijn, mogt men althans van wege het belang der zaak en hare gevolgen erkennen, hoeveel dank men het Indische leger verschuldigd is.»

vas de vijand ver-
het ontzag voor onze
het gevolg daarvan.
en volharding het
en en gezag hadden
vare verzwakt, dat
iden hebben willen
che bezittingen met
en invloed dit alles
ad hebben, behoeft

eens in geestdrift
e strijders, die den
gehandhaafd hebben,
gzame prikkel mogt
t belang der zaak
ank men het Indi-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PNRI 87/88-3189.

DANU

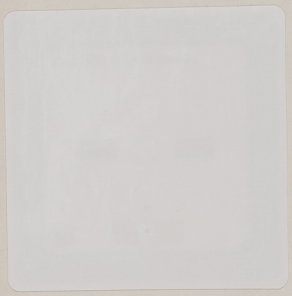

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

